

Müasir dövrümüzün ürək kağırdan bələləriñindən biri de kitab məsəlesi-dir. Ele ki, internet həyatımıza daxil oldu, kompüter, smartfon telefonlar meydana gəldi, illərimizi verdiyimiz kitablardan yavaş-yavaş uzaqlaşmağa başladıq. Kitablardan kitabxanalarda rəflərdə oxucularının yolunu gözledi, evlərimizdəki kitab rəflərini ise toz basdı. Biz kitabları internet aləminə satdıq, qurban verdik. Hansı ki, uşaqlıqdan gəncliyə, yetkinlikdən qocalığa kitablardan hər zaman yol yoldaşımız olmuşdu. Bizi onlar tərbiyə etmişdi, doğru yolu göstərmışdı. İdealımız olmuşdu. Həyatda mübarizəni, mücadiləni öyrətməsi bize. Həm gündüz, həm gecələr dostumuz, rəfiqəmiz olmuşdu. Səhifələrinin özünəməxsus ətri indi de burnumuza gelir. Bəzən əlimizə aldiğimiz kitablarda işarə üçün qatlaşdırılmış vərəqlərdə həmin qatların da olduğu kimi qaldığı-ni görə bilirik.

Hələ göz yaşlarını demirəm. Kitablardan illərlə bizi ağladıb. Qəhrəmanlarımızın taleyinə ağlamışaq, göz yaşlarını səhifələrə axıb. Və oradaca quruyub qalıb, vərəqləri saraldıb. Kitabla ətrafımızdakı insanları sevirdik, dost, rəfiqə seçirdik. Kitabla pis, nankor insanlara nifreti, onları məzəmmət, ictimai qınaq etməyi öyrəndik. Kitab en yaxşı yolgöstərənimiz idi. Gənc qızların ikinci anası, gənc oğlanların atası, qəhrəmanı, erliyi, igidiliyi, mərdliyi, namusu, qeyreti idi...

Hazırda kitablardan bağlı lap dəhşətli bir vəziyyət hökm sürür. Kim yeni ev alırsa və ya evini təmir etdirirse, kitab rəflərini yeniləməyə ehtiyac görmür, onları ləğv edir, kitablardan atır.

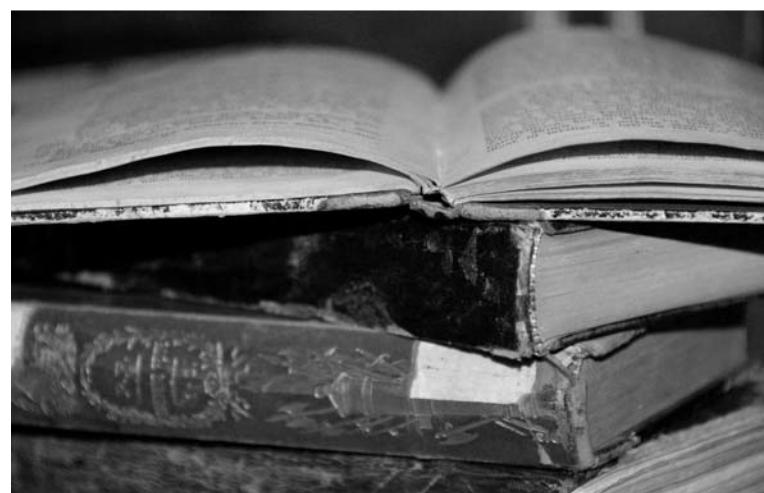
Hər evdə kitab rəfi vardı

Vaxt vardı ki, hər evdə kiçik də olsa, kitab rəfi vardı. O rəflərdə hər kəsin zövqünə uyğun kitablardan onları. Kitab rəfi olmayan evlərə qəribə baxırdıq. Kitab rəfləri olan evlərdə ailə üzvlərinə hörmətimiz arındı.

O zamanlar kitab rəfləri ziyalılığın göstəricisi idi. Həm də tek müəllimin, həkimin, jurnalının, digər sahələrin tehsilli mütəxəssislerinin deyil, sıravi əmək adamlarının, kəndi zəhmətkeşin evində də kitab rəflərinin olması təhsilindən asılı olmayaraq her kəsə bir ziyalılıq bəxş edirdi. Çünkü hamı oxuyurdı. Özünü kitabsız təsvir edə bilmirdi.

Evlərdə qonaq otaqlarının ən böyük divarı kitab rəfləri üçün ayrılmışdı. Ev sahibi buradakı yüzlərlə kitab dəfələrlə oxuyub başa çıxandan sonra kitabxanalara üz tutur,

yeni kitablardan alıb getirir, oxuyub yənidən kitabxanaya qaytarır. Kitabın qaytarılması üçün 3-7 gün vaxt verilirdi. Qaytaracağın tarix kitabın birinci səhifəsinə yazılırdı və həmin tarixdə kitab təhvil verilmeli

idi. Hələ elə olurdu ki, qoyulan vaxtdan bir qədər de tez qaytarıb yeni kitab alırdıq. Çünkü gecələr valideynlərimiz "ay bala, işığı söndürün, gecdir, yatin"-, deyəndə, işığı söndürür, elə ki onlar yatırlar, qalıxb yenidən yandırıb oxumağa başlayırdıq.

Kitablardan gecələri səbhə qədər oyaq qalmamızın səbəbi olurdu. O qədər maraqlı hadisələr, talelərlə qarşılaşırdıq ki, o hadisələrin sonunu, o talelərin axır aqibətini bilmədən kitabı qatlayıb bir kənarə qoya bilmirdik. Bu səbəbdən də kitab bizim en yaxın dostumuz, həmdəmimiz idi. Həyatımızın bir parçası idi...

Kitabı əlimizdən alıb telefon verdilər...

Lakin təessüf ki, illərdir, kitabı əlimizdən alıb əvəzində telefon verdilər. Bu telefonlar bize nə etdi? Onu etdi ki, bir daha əlimizə kitab götürmədik. İllərin dostunu sonra-tan tapdığımız, hələ tanımadiğimiz müasir dostumuza qurban verdik. İllərin həmdəmini, sirdəsına, səhbet, and yerini sosial şəbəkələrə satdıq.

Kitablardan əl götürüb sosial şəbəkələrə qonaq olduq. Kitablardan bir hadisənin sonunu bilmədən onu əlimizdən yərə qoya bilmədiyimiz halda, sosial şəbəkələrə dəyişib başqlaşdıq. Onu orda yarımcı qoysduq, bunu burda. Bir az hadisələrin əvveline baxdıq, maraqlı olmadığı üçün davam etmədik. diqqətimizi artıq tərbiyə alacağımız videolar, səhbetlər cəlb etmədi, tərbiyəmizi pozacaq video, səhbetlərə maraq göstərdik.

Bir zamanlar abır-həya, iffət deyilən gözəl duyğular öyrədən kitab-

Evlər təmirə, kitablardan hara? ..

at danışmağa başladıq. Uşaq haradadır, harada olacaq, əlinde telefon, evin bir küncündə. Sabah nə olur? Uşaq artıq bizim geyindirdiyimiz paltarları, bişirdiyimiz yeməkləri, ona qarşı münasibətləri bəyənmir. Ayaqlarını yere dirir ki, mən öz secdiyim paltarı geyinəcəyəm, arzuladığım yeməyi yeyəcəyəm, ata-ana isə mənə cizgi filmindəki qəhrəmanımın yanaşması kimi ya-naşacaq.

Nəticə isə budur ki, biz öz əllerimizlə, öz xəstə təfəkkürümüzə övladlarımızın gələcəyini məhv edirik. Bunu bizə kənardan etmirlər, bəli, özümüz edirik. Bile-bile,

lari əlimizdən yərə qoyub telefonla-rı götürəndə baxdıq ki, abır-həya, iffət yoxa çıxır, her gün bir az... Kitablardan bize düzgün yol göstərirdi, telefonlarda əsla bu yolları görə bil-mədiq. Baxdıq ki, gənc, cavan qız, gəlinlər sosial şəbəkələrdə özlərini reklam edir, ağıza alınmayacaq sözler danışır, təkliflər edir. Baxdıq ki, yaşlı kişi-qadın burada elə hə-reketlər edir ki, adam yaşlanacağına nifrat edir. Baxdıq ki, uşaqları bu şəbəkələrdə meymun edib oynadılar. Çok təessüf...

Kitabı əldən alınmış bizlər ne etdiq? Uşaqlarımıza kitab oxumaq, onların əline kitab vermək əvəzində telefon verdik, saatlarla kompüter, televizor qarşısında əyleşdirdik. Uşaq yemək yemədi, telefonu verdik əline, o, telefonda bizim menta-litetə uyğun olmayan cizgi filmləri-ne baxa-baxa ağızını açdı, biz də onu yedirdik.

Serialımız başladı, "ne edək ki, bu uşaq biza mane olmasın" dedik. Telefonu verdik əline, oturduq televizor qarşısında. Ta uşaq orada nəyə baxdı, baxarkən qarşısına nə-lər çıxdı, fərqli vərmədi. Biz ayılanda artıq iş işdən keçmişdi.

Rəfiqəmiz zəng vurdur, biz də ne az, ne çox, onunla düz bir-iki sa-

görə-göre...

Evlər təmirə, kitablardan zibilliyə...

Bəli, bu, bir faktdır ki, köhnə evində kitab rəfi olan yeni adam evinə köçəndə artıq buna ehtiyac görmür. Və yaxud da evini təmir etdirirse, artıq təmirli evində kitab rəflərini istəmir. Maraqlıdır, nə üçün belədir? Sosioolog Elçin Bayramlı deyir ki, son getdiyim 20-30 evdə kitab rəfinə rast gəlməmişəm. Bu, bir faktdır ki, insanlar evlərini təmir etdirəndən sonra kitablardan yəni təmirli evlərinə yaraşdırır. Dəfələrlə şahidi olmuşam ki, bir evdə təmirə başlandı, sabahı gün kitablardan məsiət tullantıları atılan qutuların yanında olur.

Sosioologun fikirləri ilə tamamilə razılaşırıam ki, bəli, evlərde artıq kitab rəflərinə tədadüfi hallarda rast gəlmək olur. Məsələn, hemişə getdiyin evdir. Böyük də kitabxanası var. Mənzil sahibi evini dəyişir və ya təmir etdirir, baxırsan ki, kitabxana ixtisara düşdü. Soruşanda da deyirlər ki, eşi, kiril əlfibasi ilə olan kitablardan iddi ekseriyəti, onlu-nəyə gərekdir...

Necə yeni nəyə gərekdir? Biz zamanlar onlardan hayatı, mədəniyyəti, davranış qaydalarını, öz-nümüdafiəni, hüquqlarımızı öyrənmişik. Biz özümüz o kitablardan oxuya bilirik. Belə isə onları niye atmalı-yıq? Onda belə çıxır ki, bizi böyüdən, qayğı gösterən, ömrülərini ve-rən valideynlərimizə qocalanda deyek ki, daha bize lazım deyilsiniz?..

Kitablardan da əslinde bizim doğ-mamızdır. Onları qorumaq əzizlərimizi qorumaq qədər vacibdir. Lakin biz çox dəyişmişik. Necə ki, bəzilərimiz yaşlanan ata-analarımızı bə-yənmir, heç nəyi artıq bize xoş gəl-mir, bir yerde yaşamaq istəmirik, onları evin içinde tək qoyub ayrı yaşıyır və yaxud da hər hansı bir qocalar, ahıllar evinə yerləşdiririk, kitablara da münasibətimiz eynidir. Onlardan zamanında oxumağımıza, öyrənməyimizə, əxz etməyimizə, bəhrələnməyimizə baxmaya-raq, artıq əlfiba dəyişib, kitablardan sənki yaşılaşıblar, onlara nə ehtiyac var ki, fikrindəyik.

Bu səbəbdən de yeni evlərimizə, təmirli mənzillərimizə vərəqləri köhnələn, cildləri sökülən kitablardan yaraşdırırıq. Axi onların köhnə görünüşü bizim yeni mənzillimizin gözəlliyyinə xələl getirər. Bu səbəbdən de "bu gün təmir başlanılan evi harada görsəniz, bilin ki, sabah zi-bilikdə kitablardan görəcəksiniz", de-yir sosioloq Elçin Bayramlı. Və so-sioloq kitabsevərlərə onu da məs-ləhət bilir ki, harada təmire başla-yan ev görsəniz, sabahi həmin evə yaxın tullantı yerində istədiyiniz kitabi əldə edə bilərsiniz.

Bələliklə, görün biz nə günlərə qaldıq...

Kitabsız ev-soyuq məzar

Mən kitabsız evləri soyuq mə-zara bənzədirəm. Kitab evlərə isti-lilik, səmimiyyət, aside vaxtin sə-mərəliliyini bəxş edir. 90-ci illərdə-öl-kəmizdə iqtisadi tənəzzül dövründə günərlə elektrik enerjisi tapa bilmədiyimiz vaxtlarda çaraq işığında oxuduğumuz kitablardan bizim kö-məyimiz oldu. Həmin dövrün ağırlığını kitab oxumaqla dəf edə bildik. Uzun günlərin, gecələrin öhdəsin-dən kitabla birlikdə gəldik.

Lakin indi həmdəmimiz olan kitablardan ta evimizdə yer yoxdur. Unutmuşuq onları, həyatımızdan çıxarımışq. Evimizə yaraşdırırıq. İndi biz yalnız telefonlara-gecə-gündüz özümüzden kənara qoyma-dığımız, gecə yatanda da yastiğınız yanında yer alan kabusa üstünlük veririk. Saatlarla telefonlarda qalırıq, sosial şəbəkələri gezirik. Ruhumuzu, mənəviyyatımızı, dün-yamızı zəhərleyirik.

Dərkətme qabiliyyətimiz o qədər zəifləyib ki, nəyin xeyrimizə, nəyin ziyanımıza olduğunu artıq düşünə bilmirik. Düşünsəydiq, əsla kitablardan əlimizdən yərə qoyub telefonlardan bizi-bizi ölümə hər gün yaxınlaşdırınan bu səni intellekt vasitəsinə al-mazdıq.

Uzun illər kitab oxuduq, fayda-sını hələ də görürük. Bu telefonlara "faydasını" da görməkdəyik. Artıq hələ ömrü kitablardan çox genç olan telefonların "töhfəsini" müəyyən qədər görmüşük. Gör onlar kitablardan yaşına gələndə nələri göre-cəyik. Təessüf etməkdən başqa çarə yoxdur...

Mətanət Məmmədova